

УКРАЇНСЬКА БІОГРАФІСТИКА. ВИПУСК 3

13. Отчет Городецкого музея Волынской губернии барона Ф. Р. Штейнгель за второй год с 25 ноября 1897 года по 25 ноября 1898 года (составил Н. Беяшевский). — К.. 1899. — 62 с.

14. Отчет Городецкого музея Волынской губернии барона Ф. Р. Штейнгель с 25 ноября 1898 года по 25 ноября 1904 года — К.: 1905 — 82 с.

15. Труды Общества Исследователей Волыни. — Житомир. 1915. — Т. VII. — С. XXII.

16. Дорошенко Л. Мої спомини про давнє-минуле (1901–1914). — Вінніпег, Манітоба, 1949. — 167 с.

17. Будова збереглася до наших днів і там по нині функціонує школа.

18. ІР НБУВ, Ф. XXXI, Оп. I, Од. зб. 375, Арк. 11.

19. ЦДІАК України. — Ф. 442, Оп. 630, Од. зб. 575, Арк. 1.

20. ЦДІАК України. — Ф. 1335, Оп. 1, Од. зб. 565, Арк. 1–29.

21. Дорошенко Л. Мої спомини про недавнє-минуле (1914–1920). — Мюнхен, 1969. — С. 58.

22. ДАРО. — Ф. 30, Оп. 20, Од. зб. 935, Арк. 243.

23. Там само, Ф. Р — 106, Оп. 1, Од. зб. 1, Арк. 85.

М. Ю. Костиця

СВЯЩЕНИКИ — КРАЄЗНАВЦІ І ДОСЛІДНИКИ ВОЛИНИ

Роль духівництва в піднесенні українського національного руху кінця ХІХ–поч. ХХ ст., зокрема в розвитку краєзнавства, й по сьогодні залишається недостатньо дослідженою проблемою. Особливою мірою це стосується Волині (в минулому — частини так званого Південно-Західного краю Російської імперії), де в силу специфіки етносоціальної структури суспільства саме православному духівництву належало провідне місце серед освічених верств українства. Як не парадоксально, поштовх патріотичному спрямуванню православного духівництва Волині в вивченні рідного краю дали в середині ХІХ ст. поступки російського самодержавства, обумовлені його політичною стратегією — прагненням залучити українство до боротьби з польським впливом на Правобережжі, яке царизм намагався перетворити на «исконно русский край» [1]. З цією метою на тлі загального посилення русифікаторської політики вже в першій половині ХІХ ст. здійснюються спочатку депо епізодично і хаотично, а пізніше — більш цілеспрямовано, з відповідним ідеоло-

БІОГРАФІЧНІ ТА ГЕНЕАЛОГІЧНІ РОЗВІДКИ

гічним забарвленням, дослідження Волинського краю [2]. За розпорядженням Синоду від 19 травня 1850 р., православної церковній ієрархії доручалося скласти історико-статистичний опис Волинської єпархії. Виконання цього відповідального завдання було покладено на викладачів Кременецької духовної семінарії — професорів Миколу Уводського та Амвросія Добротворського, вчителів церковної історії Костянтина Жуківича та Адріана Пурієвича. Однак невдовзі, в зв'язку з переїздом цих викладачів до інших місць служби, авторський колектив розпався, а робота над описом фактично припинилася [3]. Протягом тривалого часу намагання Єпархіального управління налагодити систематичне збирання історико-статистичних матеріалів і описів на місцях не увінчалися успіхом. Ця робота в основному проводилася лише завдяки ентузіазмові окремих подвижників, закоханих в рідний край. Серед них особливою старанністю відзначався священик з Новоград-Волинського повіту Василь Комашко, який регулярно друкував краєзнавчі матеріали на сторінках «Волинских губернских ведомостей» (далі «ВГВ») [4].

Помітні позитивні зрушення в розвитку краєзнавчих досліджень сталися з появою часопису «Волинские епархиальные ведомости» (далі — «ВЕВ»), заснованого 1867 р. при Волинській духовній семінарії. Невдовзі навколо єпархіального органу, очолюваного викладачем семінарії М. І. Петровим, сформувалося широке коло краєзнавців, переважно вихідців з давніх священицьких родин краю, викладачів семінарії, інших навчальних закладів. Для багатьох з них поява «Ведомостей» стала стимулом до наукової праці [5]. Серед священиків виявилось чимало яскравих особистостей, які працювали в архівах, вивчали документи, сумлінно, за покликанням, робили свою буденну справу в парині дослідження рідного краю. Окремі з них стали згодом справжніми дослідниками-краєзнавцями. Для того часу таке явище було цілком закономірним і зумовлювалося соціальним статусом священика. У містечках, селах, парафіях вони виконували функції офіційних істориків, хронікерів і реєстраторів подій, що відбувалися в межах вузької спільноти людей. У віданні священиків знаходилися церковні архіви, метричні і сповідні книжки, клірові відомості. Все це дозволяло їм глибоко і вільно орієнтуватися в минулому. Неабияку роль в формуванні масової історичної свідомості серед служителів культу відігравала спрямованість системи духовної освіти в семінаріях і академіях, де виховувалися працездатність,